

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

Kazimiera Jaworska

ZABÓR PAŁACU ARCYBISKUPIEGO WE WROCŁAWIU JAKO PRZYKŁAD REPRESJI PAŃSTWA WOBEC KARDYNAŁA BOLESŁAWA KOMINKA

W okresie powojennym Kościół katolicki w Polsce był zwalczany różnymi metodami. Jedną z nich była próba osłabienia jego infrastruktury i bazy ekonomicznej formalnie realizowana na podstawie aktów prawnych zaaprobowanych przez reżim komunistyczny, obowiązujących na obszarze całego państwa. Dodatkowe szykany były zastosowane wobec Kościoła katolickiego na Ziemiach Zachodnich.

Decyzją Wielkich Mocarstw w okresie powojennym z tych ziem wysiedlano ludność niemiecką (w większości wyznającej protestantyzm) i w ramach tzw. akcji osadniczej koordynowanej przez państwo, na ten teren przesiedlono głównie ludność ze wschodnich rubieży II Rzeczypospolitej, przeważnie wyznania katolickiego. Powojenne zmiany społeczno-ustrojowe, a także zmiana kształtu terytorialnego państwa spowodowały w skali kraju specyficzny status własności kościelnej na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Polacy przesiedlani z kresów wschodnich na zachodnich rubieżach otrzymywali na własność określone obiekty mieszkalne i gospodarcze wraz z ziemią. W odniesieniu do dóbr kościelnych i zakonnych pozostawionych na kresach miała obowiązywać taka sama praktyka. Jednak w rzeczywistości sprawy potoczyły się inaczej. Problemem stało się przyznanie Kościołowi na tzw. ziemiach odzyskanych osobowości prawnej prawa publicznego. Zaraz po wojnie przekazano Kościołowi w bezpłatne użytkowanie ponemieckie katolickie obiekty sakralne oraz budynki kościelne. Ponad-

to Kościół katolicki otrzymał szereg obiektów poprotestanckich przekazanych przez władze formalnie lub za ich milczącym przyzwoleniem. Hierarchia Kościoła katolickiego na podstawie dekretu z 8 marca 1946r. sądziła, iż majątek niemieckich osób prawnych prawa publicznego przechodzi „z mocy samego prawa na własność odpowiednich polskich osób prawnych”¹. Takiej interpretacji nie podzielał okólnik z 3 czerwca 1957 r.², stwierdzający że Kościół katolicki nie jest osobą prawa publicznego. Tym samym nie dotyczą jego przepisy dekretu z 8 marca 1946 r., a zatem użytkowana przez Kościół własność ponemiecka należy do państwa. Co prawda, samo wydanie okólnika z 3 czerwca 1957 r. nie oznaczało rozpoczęcia procesu rewindykacji budynków użytkowanych przez Kościół, ale miało na celu przeciwdziałanie ewentualnemu samowolnemu zajmowaniu przez księży niezagospodarowanych obiektów sakralnych i gospodarczych na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Ten okólnik w pierwszych dwóch latach po ogłoszeniu stanowił przysłowiową martwą literę. Kiedy pod koniec lat pięćdziesiątych ponownie pogorszyły się relacje pomiędzy państwem a Kościołem, reżim komunistyczny wykorzystał brak jasności w zakresie określenia statusu prawnego Kościoła w PRL. 23 kwietnia 1959 r. władze wydały kolejny okólnik³, odbierający Kościołowi prawo do nieruchomości ponemieckich. Znajdujące się w użytkowaniu Kościoła ponemieckie budynki mieszkalne i użytkowe oraz tereny budowlane miały podlegać odpowiednim prezydiom rad narodowych, natomiast ponemieckie obiekty i budynki sakralne użytkowane zarówno przez Kościoły jak i związki wyznaniowe – Urzędowi do Spraw Wyznań. Kontynuacja użytkowania przez Kościół tegoż mienia była możliwa, ale w zamian za czynsz naliczany od dnia 1 stycznia 1959 r. Opłat czynszowych nie przewidywano za użytkowanie obiektów sakralnych⁴.

---

¹ A. DUDEK, R. GRYZ. *Komuniści i Kościół w Polsce (1945-1989)*. Kraków 2006 s. 204; W. SZETELNICKI. *Odbudowa kościołów w archidiecezji wrocławskiej w latach 1945-1972*. Roma 1975 s. 136.

² *Okólnik Urzędu do Spraw Wyznań Wojewódzkich Rad Narodowych w sprawie stanu majątków kościelnych na Ziemiach Zachodnich, Warszawa 3 czerwca 1957*. W: P. Raina. *Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945-1989*. T. 1. Poznań 1994 s. 593-594.

³ *Okólnik Ministra Gospodarki Komunalnej, Warszawa, 23 kwietnia 1959*. W: P. Raina. *Kościół katolicki a państwo w świetle dokumentów 1945-1989*. T. 1 s. 702-703.

⁴ DUDEK, GRYZ. *Komuniści i Kościół w Polsce (1945-1989)*. s. 205.

Opublikowanie przez reżim komunistyczny powyższych dokumentów spowodowało ostre protesty strony kościelnej, która podkreślała, iż podcinanie pozycji Kościoła katolickiego na Ziemiach Zachodnich i Północnych jest równoznaczne z osłabieniem polskiego charakteru tychże ziem. Wydanie wymienionych dokumentów jeszcze bardziej zaostriżyło i tak już napięte relacje pomiędzy państwem a Kościołem. Zapoczątkowały one kilkunastoletni okres represji władz świeckich wobec duchowieństwa unikającego płacenia nałożonych nań zobowiązań finansowych. Stało się także przyczyną podziałów i niesnasek w łonie pracującego tutaj duchowieństwa.

Aparat partyjno-państwowy wykorzystywał przedstawione przepisy prawa w odniesieniu do duchowieństwa zarówno jako instrument nacisku jak i swoistą karę za „niewłaściwe” zachowanie. Nasilenie takich działań było widoczne w (Archi)diecezji Wrocławskiej w latach 1960-1972 w związku z postawą jej włodarza abpa Bolesława Kominka wobec władz państwowych.

Niniejsze przedłożenie ukazuje spektakularny przykład działań reżimu komunistycznego prowadzonych w latach 1962-1965, zmierzających do odebrania Kościołowi pałacu arcybiskupiego. Świadomy właściwych motywów tej decyzji rządcą Kościoła wrocławskiego pisał odwołania nawet do władz najwyższych⁵. W planach lokalnych władz partyjnych gmach dawnego pałacu biskupiego miał być przeznaczony na potrzeby instytucji naukowych⁶. Ordynariusz wrocławski szukając

---

⁵ *Pismo Bolesława Kominka, Arcybiskupa Wrocławskiego do Urzędu Rady Ministrów na ręce P. Józefa Cyrankiewicza Prezesa R.M.P.R.L. w Warszawie. Rzym, dnia 23 marca 1963 r.* Archiwum Akt Nowych w Warszawie (dalej: AAN), Urząd do Spraw Wyznań (dalej: UdSW), sygn. 70/20, k. 9-12.

⁶ M. KALA. *Formy administracyjnego zwalczania Kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej.* W: *Represje wobec Kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie 1945-1989. Studia i materiały.* Red. S. Bogaczewicz, S. Krzyżanowska. Wrocław 2004 s. 196.

kompromisu z władzami zaproponował na ten cel inne budynki na Ostrowie Tumskim⁷, których te nie zaaprobowaly⁸. Komuniści odbierając Kościołowi wrocławskiemu pałac arcybiskupa dodatkowo starali się zdyskredytować arcybiskupa rozpowszechniając informację, iż decyzja ta została podjęta za jego zgodą w zamian za paszport na wyjazd za granicę⁹. Chociaż w obiekcie urządzono Instytut Niskich Temperatur, abp Kominek w kolejnych latach nadal zabiegał o jego zwrot. Już w nieco zmienionej scenerii politycznej, w związku z 70. rocznicą urodzin partyjno-rządowa ekipa Gierka chciała uhonorować kard. Kominka orderem „Polonia Restituta”. Ponieważ odmówił jego przyjęcia¹⁰, nazajutrz po urodzinach, Przewodniczący Rady Miejskiej przysłał oświadczenie o zwrocie pałacu dla Kościoła wrocławskiego¹¹. Jednak decyzja ta w dopiero w 1989 r. została sfinalizowana¹².

Sposób edycji dokumentów źródłowych jest analogiczny jak w materiałach prezentowanych przez autorkę we wcześniejszych numerach niniejszych studiów¹³.

⁷ *Odpis pisma Arcybiskupa Wrocławskiego do Przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej, prof. dr Bolesława Iwaszkiewicza we Wrocławiu. Wrocław, dnia 28 lutego 1965 r.* AAN, UdSW, sygn. 76/6, k. 25.

⁸ *Odpis pisma Przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej [B. Iwaszkiewicza] do Księdza Arcybiskupa. 3 marca 1965 r.* AAN, UdSW, sygn. 76/6, k. 28.

⁹ *Notatka z rozmowy odbytej przez Przewodniczącego Prezydium Rady Narodowej m. Wrocławia Bolesława Iwaszkiewicza z ks. arcybiskupem Bolesławem Kominkiem w dniu 2 sierpnia 1965 r. Wrocław, dnia 3 sierpnia 1965 r.* AAN, UdSW, sygn. 76/6, k. 4-5.

¹⁰ *Informacja t.w. „Dominik” odtworzona z taśmy magnetofonowej. Wrocław, dnia 8 stycznia 1974 r.* Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu, sygn. 024/8161, t. 11, k. 8.

¹¹ [*Pismo Bolesława Kardynała Kominka do Mariana Czulińskiego, Prezydenta m. Wrocławia. Wrocław, dnia 22 grudnia 1973 r.*] AAN, UdSW, sygn. 125/220, k. 37; [*Projekt pisma Prezydenta Miasta Wrocławia do Księdza Kardynała Bolesława Kominka, Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego. 22 grudnia 1973 r.*] AAN, UdSW, sygn. 125/220, k. 33.

¹² J. PATER. *Władze PRL wobec ordynariusza wrocławskiego kardynała Bolesława Kominka w latach 1956-1974*. W: *Represje wobec Kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku i Opolszczyźnie 1945-1989*. s. 143.

¹³ Zob. K. JAWORSKA. *Teksty źródłowe. „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”* 5:2006 nr 2 (9); 6:2007 nr 1 (10); 6:2007 nr 2 (11); 7:2008 nr 1 (12); 7:2008 Nr 2 (13).

Nr 1

Odpis pisma arcybiskupa Bolesława Kominka z dnia 23 marca 1963 r. do Urzędu Rady Ministrów na ręce Józefa Cyrankiewicza Prezesa RM PRLz prośbą o zablokowanie wykonania decyzji lokalnych władz administracyjnych dotyczących zaboru pałacu arcybiskupiego.

Rzym, dnia 23 marca 1963 r.

Do
Urzędu Rady Ministrów
na ręce
P. Józefa Cyrankiewicza Prezesa RM PRL
w Warszawie

W dwa dni przed swoim wyjazdem na Komisję Soborową w Rzymie dnia 9 marca 1963 r., byłem na rozmowie w Prezydium Rady Wojewódzkiej we Wrocławiu i tam dowiedziałem się od Przewodniczącego Prezydium Rady Miasta Wrocławia – Profesora Bolesława Iwaszkiewicza, że istnieje decyzja zabrania tzw. pałacu arcybiskupiego we Wrocławiu, dotyczącego niemal samą Katedrę, a stanowiącego dotąd własność kościelną.

Ponieważ obecność moja w Rzymie przeciągnie się na kilka tygodni, a w międzyczasie może nastąpić w Wrocławiu wykonanie decyzji Władz Państwowych, pozwałam sobie zwrócić się do Pana Premiera w tej sprawie, bez zwłoki z samego Rzymu.

W wyniku walk w czasie ostatniej wojny światowej do dzielnic we Wrocławiu, które najbardziej ucierpiały, należy również Ostrów Tumski ze swoimi zabytkowymi obiektami sakralnymi – tj. Katedrą, kościołem św. Krzyża, kościołem Panny Maryi na Piasku i innymi.

Całkowitemu zniszczeniu uległy również obiekty kościelne użytkowe i mieszkalne, a wśród nich budynek administracyjny Kurii przy Katedralnej 13 z przyległym budynkiem mieszkalnym o charakterze reprezentacyjnym, zwanym w historii sztuki pałacem arcybiskupim. Wspomniany wyżej budynek administracyjny przy ul. Katedralnej 13 został doprowadzony do stanu używalności w 1957 r. i w tymże roku rozpoczęto prace budowlano-konserwatorskie przy sąsiadującym i zespolonym w jedną całość od strony północnej tzw. pałacem arcybi-

skupim. Prace przeprowadzono w oparciu o dokumentację projektowo-kosztorysową zatwierdzoną przez Prezydium Rady Narodowej m. Wrocławia i o zezwolenie na wykonanie robót budowlanych z dnia 1 października 1957 r. L.dz. Z.A.V.-2.II/784/3971/57.

W okresie lat 1958-59 i 1960 przeprowadzono główne roboty budowlane uzupełniając mury ścian i nakryto trwałym dachem. O ogromie robót wykonanych przy wymienionym obiekcie świadczy pobieżny rzut oka, które może łatwo rozróżnić pozostałości starych murów od murów nowych, dobudowanych. W zwolnionym, ale trwałym tempie kontynuowano w dalszych latach roboty zabezpieczające przy tymże obiekcie przez zapoczątkowanie robót tynkarskich, szklarskich i instalacji elektrycznej w 1962 r. Pismem z dnia 22 VIII 1962 r. Prezydium Rady Narodowej m. Wrocławia Wydział Budownictwa i Architektury cofnął udzielone poprzednio pozwolenie, a odwołanie Kurii zostało załatwione negatywnie. Ostatnio dochodzą nas wieści, że budynek ten ma być przejęty na cele ściśle świeckie.

W tym miejscu wypada zaznaczyć, że jakkolwiek omawiany budynek miał charakter w ciągu wieków rezydencji reprezentacyjnej, to jednak obecnie Kuria przystępując do odbudowy tego obiektu kierowała się myślą przeznaczenia go do celów kościelno-społecznych.

Jest rzeczą powszechnie wiadomą, że Archidiecezja Wrocławska posiada cenne zbiory sztuki sakralnej średniowiecznej i późniejszej, które nie mają odpowiedniego pomieszczenia, na skutek czego społeczeństwo nie może w dostatecznym stopniu zapoznać się z nimi. Według ustaleń Kurii dwa skrzydła odbudowanego obiektu tj. południowe i wschodnie miały służyć na sale muzealne i pracownie, przewidując nawet jedną z większych sal na salę wykładową. Nadmienia się, że skrzydło północne obiektu przy ul. Katedralnej 15 jest ściśle związane z budynkiem administracyjnym Kurii przy ul. Katedralnej 13, mieszcząc na parterze dwa mieszkania służbowe, na pierwszym zaś piętrze lokale biurowe Kurii. Powyższe założenia zostały uzgodnione na specjalnej konferencji w dniu 17 maja 1955 r. z udziałem przedstawicieli Dyrekcji Muzeum Śląskiego i głównego architekta miasta Wrocławia.

Jak z powyższego wynika obecne zakusy władz terenowych miasta Wrocławia pozbawienia Kurii prawa dysponowania i użytkowania obiektu Kurii uważa za bardzo krzywdzące, zwłaszcza że władze terenowe miały wiele czasu do powzięcia decyzji przed przystąpieniem do odbudowy tzw. pałacu. Pozwolenie na wykonanie robót budowlanych było udzielone dnia 1 października 1957 r. i pozwolenie to prze-

widuje odbudowę pałacu i zostało wydane przez kompetentną władzę na szczeblu wojewódzkim w czasie, gdy tej władzy dobrze był znany okólnik Urzędu do Spraw Wyznań z dnia 3 czerwca 1957 r. Nr III 22a-29/57 wyjaśniający, że Kościół rzymsko-katolicki i inne związki wyznaniowe nie przyjęły ponemieckiego majątku na Ziemiach Zachodnich. Miejscowe władze nie podjęły również żadnej decyzji w 1959 r., kiedy ukazał się okólnik Ministerstwa Gospodarki Komunalnej Nr 20 z datą 23 IV 1959 r.

Cofnięcie udzielonego zezwolenia w 1962 r. uniemożliwia dalszą kontynuację robót budowlanych, których zwolnione tempo tłumaczy się nie zatwierdzeniem tej pozycji w planie robót na 1962 r. zgodnie z okólnikiem Nr 3 Urzędu do Spraw Wyznań z dnia 27 marca 1957 r., mimo formalnego zgłoszenia tej pozycji do planu, przy czym decyzja Prezydium Rady Narodowej m. Wrocławia nie została umotywowana formalnym uzasadnieniem. Analizując całokształt prac budowlano-zabezpieczających przy wymienionym obiekcie oraz biorąc pod uwagę tempo tych prac należy dodać, że według pierwotnych założeń tempo to miało być znacznie szybsze. Na osłabienie jego wpłynęły od 1959 r. podatki o charakterze represyjnym: w 1959 r. – 491 tys., w 1960 r. – 100 tys., w 1961 r. – 475 tys., nie licząc nie kwestionowanych podatków dochodowego i obrotowego za księgarnię. Wymienione kwoty obejmują sumy zajęte w trybie egzekucji z kont bankowych oraz ze sprzedaży inwentarza żywego i martwego, gospodarstwa rolnego i innych nieruchomości kurialnych (samochody). Nie trzeba chyba dodawać, że kwota przekraczająca milion złotych, zajęta przez Wydział Finansowy na poczet nierealnego wymiaru podatku, odbiła się na tempie prac przy obiektach z wielkim trudem odbudowywanych przez Kurię.

W uzupełnieniu wyżej przytoczonych okoliczności i motywów wypada nadmienić, że ta akcja nieprzyjazna ze strony władz terenowych w sprawie tzw. pałacu biskupiego jest niemiłe komentowaną przez społeczeństwo w Polsce, zwłaszcza we Wrocławiu, jak i za granicą, czego dowodzi korespondencja i interpelacje w tej sprawie. Ponad siedem wieków, wprawdzie nie obecnej szacie architektonicznej, wśród różnych burz dziejowych, obiekt ten służył Kościołowi i chyba sprawiedliwą jest rzeczą, by dalej służył Kościołowi bezpośrednio, a społeczeństwu polskiemu pośrednio ze względu na swoje obecne przeznaczenie. Ze względu na nurtujące w świecie tendencje pokojowe, w ścisłym i szerszym znaczeniu oraz głoszoną przez państwo zasadę koegzystencji ufam, że Pan Prezes Rządu PRL w imię zasady

pokoju i sprawiedliwości wyda odpowiednie zarządzenie terenowej Władzy, aby zaniechała wrogiej i szkodliwej społecznie akcji przeciw Kościołowi we Wrocławiu na tym odcinku i przywróciła ważność zawieszonemu pozwoleniu na odbudowę omawianego obiektu.

+ Bolesław Kominek
Arcybiskup Wrocławski

Do wiadomości:

P. Prof. Bolesław Iwaszkiewicz
Przewodniczący Prezydium Rady Narodowej m. Wrocławia

Za zgodność odpisu:

^aPrezydium Rady Narodowej m. Wrocławia
Wydział do Spraw Wyznań

Źródło: AAN, UdSW, sygn. 70/20, k. 9-12, oryginał, mps.

---

^a Pieczęć podłużna i podpis nieczytelny osoby stwierdzającej zgodność z oryginałem.

Nr 2

Odpis pisma arcybiskupa Bolesława Kominka z dnia 22 lutego 1965 r. do Przewodniczącego Rady Narodowej Prof. dra Bolesława Iwaszkiewicza we Wrocławiu informującego adresata o poszukiwaniu obiektu nadającego się na siedzibę placówki naukowej, alternatywnego wobec pałacu biskupiego.

Odpis

Wrocław, dnia 28 lutego 1965 r.

ARCYBISKUP
ORDYNARIUSZ WROCLAWSKI

Wielce Szanowny Panie Profesorze!

Pragnę jeszcze raz podziękować za życzliwe przyczynienie się do tej pożytecznej rozmowy z ostatniej soboty. Rozmowy interesującej zarówno ze względu na otwartą, obiektywną postawę pana Profesora Przewodniczącego, jak i na cenny wkład Przewodniczącego Województwa p. Posła Ostapczuka.

Już po naszym spotkaniu uświadomiłem sobie, że pretendentem do budynku historycznej siedziby biskupów wrocławskich jest oprócz Pana także i Ossolineum. Informuję uprzejmie, że dla tej instytucji możemy przy zrozumieniu i dobrej woli wspólnie również znaleźć dogodne miejsce – jak mi się wydaje z obiektywnego punktu widzenia rzecz biorąc nawet bardziej odpowiadające jej zapotrzebowaniom. Konkretna możliwość pozostaje do szczegółowego omówienia.

Idąc za dobrą radą pana Profesora pozwoliłem sobie napisać bardzo szczere nieduże wyjaśnienie do Pana Marszałka Kliszki, które załączam do osobistej wiadomości Pana Profesora.

Podkreślając jeszcze ze swej strony wagę osobistego spotkania proszę przyjąć wyrazy prawdziwego szacunku.

+ Bolesław Kominek
Arcybiskup Wrocławski

.....
Pan Przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej
Prof. dr Bolesław Iwaszkiewicz
We Wrocławiu

.....
^bZa zgodność odpisu:

Źródło: AAN, UdSW, sygn. 76/6, k. 25, oryginał, mps.

---

^b Brak pieczęci i podpisu osoby stwierdzającej zgodność z oryginałem.

Nr 3

Odpis pisma przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Bolesława Iwaszkiewicza z dnia 3 marca 1965 r. do arcybiskupa Bolesława Kominka informującego o przejęciu przez państwo pałacu biskupiego we Wrocławiu.

Odpis

3 marca 65

EKSCELENCJO!

Pragnę powiadomić, iż po naszej sobotniej rozmowie, biorąc pod uwagę argumenty wysunięte przez Księdza Arcybiskupa, poleciłem przeprowadzić możliwie najstaranniejszą ekspertyzę wskazanych gmachów przy ul. Marcina 10 i 12. Mimo bowiem ostatecznego przesądzenia sprawy, pragnąłem raz jeszcze upewnić się, czy nie ma jakichkolwiek przesłanek umożliwiających zmianę decyzji.

Niestety, wyniki ekspertyzy wypadły niekorzystnie. Obydwa budynki są stare, w złym stanie technicznym. Są znacznie mniejsze i już przez swą wielkość nie dawałyby możliwości pomieszczenia Instytutu Badań Strukturalnych. Ponadto nawet przebudowa, najbardziej długotrwała, nie stworzyłaby takich warunków.

W ten sposób zmuszony jestem raz jeszcze potwierdzić, że decyzja dotycząca gmachu przy ul. Katedralnej 15, podjęta z konieczności dla zabezpieczenia najbardziej żywotnych interesów nauki i przemysłu we Wrocławiu, jest nieodwołalna.

Komunikując o powyższym pragnę wyrazić nadzieję, że Ekscelencja zechce przyjąć tę wiadomość z należyłą powagą i wyrozumieniem.

W takim wypadku, jak zapewniałem poprzednio, będziemy skłonni przy zachowaniu jednak i innych warunków naszej rozmowy – potraktować wysunięte przez Kurię postulaty wnikliwie i życzliwie. Nie wyłączam i postulatu dotyczącego wyszukania drukarni, która – mniej przeciążona – mogłaby drukować „Wiadomości”. Będę też oczekiwał odpowiednich wniosków.

Proszę Ekszelencję o przyjęcie wyrazów mego najgłębszego szacunku.

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM
/B. Iwaszkiewicz/

.....
Za zgodność odpisu: [*podpis nieczytelny*]

Źródło: AAN, UdSW, sygn. 76/6, k.28, oryginał, mps.

Nr 4

Odpis pisma kardynała Bolesława Kominka z dnia 22 sierpnia 1973 r. do Mariana Czulińskiego Przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Miasta Wrocławia, w którym wspomina o bezprawnym zabraniu przez państwo pałacu arcybiskupiego.

Odpis

Wrocław, dnia 22 VIII 1973 r.

Bolesław Kominek
Arcybiskup Metropolita Wrocławski
L.dz. 3317/73

Wielce Szanowny Panie Przewodniczący!

Za nadesłane życzenia imieninowe pragnę wyrazić bardzo serdeczne podziękowanie.

Nawiązując do zapowiedzi naszych kontaktów cieszę się, że będą mogły usunąć zadawnione nieporozumienie między Kurią Metropolitalną a Władzami miasta Wrocławia, przede wszystkim przykrą sprawę bezprawnego i niczym nieusprawiedliwionego zawłaszczenia przez oddział PAN gmachu historycznej piastowskiej siedziby arcybiskupów wrocławskich.

Z największym uznaniem dla Pana Prezydenta, Jego bogatego doświadczenia i Jego wielorakich poczynań.

/+ Bolesław kard. Kominek/
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

.....
Wielce Szanowny Pan
Dr Marian Czuliński¹⁴
Przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
Miasta Wrocławia

Zgodność odpisu z oryginałem
^cStwierdzam: J. Lalewicz

Źródło: AAN, UdSW, sygn. 125/220, k. 55, oryginał, mps.

---

¹⁴ Dr Marian Czuliński w latach 1972-1975 był przewodniczącym Rady Narodowej miasta Wrocławia. W 1973 r. został prezydentem miasta.

^c Nieczytelna pieczęć podłużna i odręczny podpis: *Lalewicz*.

Nr 5

Projekt pisma dra Mariana Czulińskiego z dnia 22 grudnia 1973 r. informującego o oddaniu Kościołowi wrocławskiemu pałacu arcybiskupiego.

^ddata pisma: 22.12.73

Projekt

PREZYDENT
MIASTA WROCŁAWIA

Ksiądz Kardynał
Bolesław Kominek
Arcybiskup Metropolita Wrocławski
w miejscu

Z przyjemnością komunikuję, że w wyniku uzgodnień dokonanych między zainteresowanymi centralnymi i terenowymi organami państwowymi, do projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie przekazania osobom prawnym Kościoła Rzymskokatolickiego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych, własności niektórych nieruchomości położonych na Ziemiach Zachodnich i Północnych – dodane zostało postanowienie dotyczące przekazania Archidiecezji Wrocławskiej na własność nieruchomości pałacu arcybiskupiego, położonej we Wrocławiu przy Placu Katedralnym 1.

Uchwała zostanie podjęta przez Radę Ministrów jeszcze w roku bieżącym i ogłoszona w Monitorze Polskim. Na jej podstawie wydam formalną decyzję w sprawie przeniesienia własności tej nieruchomości, jak również uzgodnionych między zainteresowanymi czynnikami państwowymi i kościelnymi warunków dalszego bezpłatnego użytkowania tego budynku przez Polską Akademię Nauk w okresie do ukończenia stosownej nowej inwestycji.

Łączę wyrazy szacunku
dr Marian Czuliński

---

^d Napisane odręcznie.

*^eTekst przekazałem tow. dyr. Skórzyńskiemu
23 XII godz. 13.10 przez We-Cze z poleceniem
prze- i podpisania oraz doręczenia adresatowi
jutro z samego rana. Merker*

^fUrząd do Spraw Wyznań
Wpłynęło dn. 2I.1974

Źródło: AAN, UdSW, sygn. 125/220, k. 39, oryginał, mps.

---

^e Notatka napisana odręcznie.

^f Pieczęć z odręczną adnotacją cyfr zaznaczonych *kursywą*.